

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์

(The Development of Instructional Model of Local History by Historical Learning Sources for Supporting Historical Thinking Process)

ศศิพัชร จำปา (Sasiphat Champa) *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ 2) ทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ 3) ขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 36 คน ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2558 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คู่มือการใช้รูปแบบ แผนการสอน แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แบบประเมินกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ แบบสอบถามสำนึกรักษ์ท้องถิ่น และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที่แบบไม่มีอิสระ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พบว่า ผู้เรียนมีกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์เกิดขึ้น ผู้เรียนมีคะแนนในการประเมินความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนมีสำนึกรักษ์ท้องถิ่นในระดับมากที่สุด และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

* นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่ทำงาน: สาขาวิชาสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โทร 086-6646279
e-mail: pp_pises@yahoo.com

Miss Sasiphat Champa. Philosophy of Doctor Program in Curriculum and Instruction Department of Curriculum and Instruction Graduate School, Silpakorn University. Work Place: Social Studies Section, Curriculum and Instruction Department of Curriculum and Instruction Faculty of Education Silpakorn University.

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์ , ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง.

Thesis Advisors: Asst.Prof.Orapin Sirisamphan, Ph.D., Prof.Siriwan Sripahol, Ph.D., Asst.Prof.Poranat Kitroongrueng Ph.D.

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop and determine the efficiency of the instructional model 2) model implement and evaluated by historical learning sources 3) disseminate the instructional model of local history by historical learning sources. The sample was 36 fourth year students, majoring in Social Studies, Faculty of Education, Silpakorn University in the second semester of the academic year 2015. The research instruments were the instructional model of local history by historical learning sources, the model's handbook consisting of the lesson plan, the learning outcome test, an assessment form of historical thinking process, a questionnaire of local consciousness mind, and a questionnaire of the satisfaction of learner towards local history and historical thinking process. The data were analyzed by mean, standard deviation, t-test for dependent and content analysis. The study of the effectiveness of the instructional model of local history by historical learning sources revealed that 2.1) Social Studies teachers' s had continuous historical process 2.2) Social Studies teachers' s learning outcome scores on knowledge understanding in local history were significantly higher than the scores before learning at the .05 level. 2.3) Social Studies teachers' s had local consciousness mind at the highest level. And 2.4) Social Studies teachers' satisfaction toward the model was at higher level.

บทนำ

ประวัติศาสตร์เป็นการเรียนรู้ที่สำคัญของมนุษย์ชาติ ทุกชาติทุกประเทศจึงให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สำหรับประเทศไทยนั้นได้ให้ความสำคัญเช่นกัน ดังเห็นได้จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลา ดุสิตาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2551 นั้น แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมาย และความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยว่าได้ถูกละเลยไปมากในปัจจุบัน ดังนี้

“...ที่ประเทศไทยบรรพบุรุษของเราสละชีวิตมา เพื่อปกป้องผืนแผ่นดินมาด้วยเลือดเนื้อด้วยชีวิต แต่เสียดายตอนนี้ท่านนายกฯ เขาไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์แล้วนะ ฉันก็ไม่เข้าใจ เพราะตอนที่ฉันเรียนอยู่ที่สวิตเซอร์แลนด์ ไม่มีประวัติศาสตร์อะไรเท่าไร แต่เราต้องเรียน ... แต่เมืองไทยนี้ ... เรากลับไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์ ไม่รู้ว่าใครมาจากไหน... ที่ไหนประเทศไหน เขาก็สอนแต่ประเทศไทยไม่มี ... อันนี้น่าตกใจ...” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ค้นเมื่อ 12 มกราคม 2556 <http://prachatai.com/journal/2008/08/17689>

ประวัติศาสตร์มีเป้าหมายหลักที่ต้องการให้มนุษย์เข้าใจในตนเอง โดยใช้หลักฐานข้อเท็จจริงและการตีความ (Fact of Evidence and Interpretation) เป็นเครื่องมือสำคัญในการอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนมีวิธีการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามเพื่อรวบรวมสืบค้นอย่างลึกซึ้งซึ่งกับการเน้นการตรวจสอบข้อมูลหลักฐานต่างๆ ก่อนการประเมินความน่าเชื่อถือและตัดสินใจเลือกข้อมูลเหล่านั้นมาตีความแล้วอธิบายเป็น

เนื้อหาสาระของปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้นๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล อันนำไปสู่การค้นพบความเป็นจริงและความรู้ ความเข้าใจเรื่องราวในอดีต และเป็นการช่วยฝึกการคิดให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณและรู้จักใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ตัดสินใจ (แถมสุข นุ่มนนท์, 2527: 25; นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2527: 67; ลาวัญย์ วิทยาอุทพิกุล และคณะ, 2543: 7; วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 1-7; สมศักดิ์ ชูโต, 2527: 13; สิริวรรณ ศรีพหล, 2553: 132-135.) และมีเป้าหมายที่เน้นกระบวนการคิด การเรียนรู้อย่างเป็นระบบในการศึกษาเพื่ออธิบายเหตุผลของเหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลกระทบต่อมาถึงปัจจุบัน และยังเป็นรายวิชาที่ช่วยพัฒนาคุณลักษณะทางความคิด เพราะเป็นการศึกษาเหตุการณ์ของสังคมมนุษย์ในอดีตตามมิติเวลาจากร่องรอยแหล่งข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (Sources of Evidences) และใช้วิธีการ วิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาสืบค้นเรื่องราวอย่างเป็นระบบตามที่ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์เท่านั้น ทั้งสิ่งที่เรียนรู้ในปัจจุบันก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ หากมีการค้นพบข้อสนเทศใหม่ (หลักฐานใหม่) ที่เชื่อถือได้ หรือมีการตีความใหม่จากหลักฐานเดิม (แถมสุข นุ่มนนท์, 2533: 1; ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 66; วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 16; E. H. Carr, 1988: 23, อ้างถึงใน ชาติชาย พณานนท์, 2525; Bloch, 1953: 4, อ้างถึงใน อติสร ศักดิ์สูง, 2552: 5.)

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงมิติทางการศึกษาของผู้เรียนไปด้วยนั้น บุคคลที่สำคัญยิ่ง คือ ครู ซึ่งควรเป็นการพัฒนาให้มีพื้นฐานของกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ เพื่อสามารถใช้และประยุกต์แนวคิดทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของสาขาวิชา ทั้งประวัติศาสตร์และสังคมศึกษานั้นคือให้ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ (Historical Narratives) และความคิดทางประวัติศาสตร์ได้ เพราะในการศึกษาประวัติศาสตร์นั้นเป็นการสอนวิธีคิดที่มีเหตุผลและวางอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานข้อเท็จจริง ทำให้มองเห็นปัญหาอย่างชัดเจน และแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ การสอนที่เน้นให้เกิดการคิด และกระบวนการคิด ตลอดจนการใช้เหตุผลจากข้อมูลหลักฐานขั้นต้นและขั้นรองนี้ ไม่ได้ตอบสนองเฉพาะวิชาประวัติศาสตร์และการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น แต่ควรจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนตั้งแต่ต้นในทุกระดับการศึกษา และในส่วนมาตรฐานของประวัติศาสตร์ได้กำหนดให้การคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) เป็นนัยสำคัญหนึ่งที่แยกออกมาจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ที่มีมาก่อนหน้านี้ (a section of the history standards is dedicated to “historical thinking” is a significant departure from previous perspective) (นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พฤษียะ, 2525: 25-26; Percy and Duplass, 2011: 111; Andrews and Burke, 2007: 1-5)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จะมีประสิทธิภาพได้ หากมีการพัฒนาหรือการเพิ่มศักยภาพครูผู้สอนและนักศึกษาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ และสามารถนำการคิดทางประวัติศาสตร์ และมีกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้สามารถสร้าง และอธิบายถึงการสร้างเนื้อหาเรื่องราวประวัติศาสตร์ โดย การอ่าน การสืบสวน ตีความ และการจัดการกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ (Andrews and Burke, 2007: 1-5; Keirn and Luhr, 2012: 494-495; Percy and Duplass, 2011:110-116; Viator, 2012: 198.) นอกจากนี้ การเกิดและพัฒนาการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในช่วงห้าสิบปีที่ผ่านมาของไทย และการที่นโยบายรัฐในระดับต่างๆ ได้เปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรื่องราวความเป็นมา และอัตลักษณ์ด้านต่างๆ ของแต่ละชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัด

การศึกษาได้มากขึ้นนั้น ทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้สนับสนุนการพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียน จากการได้วิเคราะห์แหล่งข้อมูลหลักฐาน การรวบรวมข้อมูลหลักฐาน และการสร้างข้อโต้แย้งที่เป็นเหตุและผลทางประวัติศาสตร์ (The Creation of Historical Arguments) จากการใช้แหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์ในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ มาเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้และการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการสอนประวัติศาสตร์ของครูประจำการ และครูฝึกสอน หรือนักศึกษาคู่นั้นต้องมีการฝึกและเรียนรู้เกี่ยวกับการคิดทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นลักษณะกระบวนการคิด และเป็นไปตามวิธีการขั้นตอนการทำงานของนักประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในการวางกรอบโครงของปัญหา การเลือกพิจารณาข้อเท็จจริง การวิเคราะห์ และการสร้างเนื้อหาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ซึ่งครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์อย่างน้อยควรสามารถวิเคราะห์หลักฐานอันเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการสืบสวนและสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ได้ (Keirn and Luhr, 2012: 493-496; Marino, 2012: 107; Yeager and Wilson, 1997: 121.) ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมื่อได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะหลักฐานจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนจะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเกี่ยวกับการคิดและกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ด้วย ซึ่งแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีในชุมชนท้องถิ่นนั้นเป็นสื่อเป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นแหล่งข้อมูลหลักฐานอย่างดีในการทำความเข้าใจอดีตได้กระจ่างชัดขึ้น (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2525: 72; สีสวรรณ์ บัวสาย, 2547: 1-39)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ที่จะทำให้ครูสามารถสร้างวิถีแห่งการเรียนรู้ขึ้นได้จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ นำมาสร้างหรือพัฒนาความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และมีกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ ตลอดจนได้รับทั้งความรู้ ทักษะกระบวนการ และมีเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการศึกษาที่สร้างครูรุ่นใหม่ ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ (Learning Facilitator) ไม่ใช้การถ่ายทอดวิชาแก่ผู้เรียน (Transfer of Knowledge) แต่เป็นการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ ทุกแห่งที่มีความรู้และผู้รู้ (รู้แหล่งข้อมูล หรือแหล่งในการศึกษาหาความรู้ทั้งที่เป็นสถานที่และบุคคล) แบบเรียนมาก สอนน้อย (เสรี พงศ์พิศ, 2552: 112-116; Adele Nye, 2011: 764-766; Johnson, 2007: 199; Jones, 2011: 168-172; Keirn and Luhr, 2012: 495.)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์
2. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ ได้แก่
 - 2.1 เพื่อศึกษากระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนในระหว่างและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์

2.2 เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์

2.3 เพื่อศึกษาสำนึกรักษ์ท้องถิ่นของผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์

2.4 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์

3. เพื่อขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปร 2 ประเภท คือ

1.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์

1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

1.2.1 กระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์

1.2.2 ผลการเรียนรู้รายวิชา 467 436 การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เป็นการประเมินความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

1.2.3 สำนึกรักษ์ท้องถิ่น

1.2.4 ความพึงพอใจของนักศึกษาครูสังคมศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกสังคมศึกษา ที่กำลังศึกษาอยู่ระหว่างชั้นปีที่ 2-4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2558 รวมนักศึกษา จำนวน 100 คน ที่ผ่านการเรียนรายวิชา 415 101 ประวัติศาสตร์ไทยซึ่งเป็นวิชาบังคับก่อนตามหลักสูตร

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ นักศึกษาครูสาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2558 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มโดยใช้ชั้นปีในการลงทะเบียนเรียนรายวิชานี้ จำนวน 36 คน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาในรายวิชา 467 436 การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นการศึกษาความหมายและความสำคัญของการศึกษาท้องถิ่นเชิงประวัติศาสตร์ประเภทและแหล่งข้อมูลของท้องถิ่น วิธีการศึกษาและขั้นตอนการศึกษาท้องถิ่นในเชิงประวัติศาสตร์ การนำเสนอองค์ความรู้ และการประยุกต์วิธีการศึกษาท้องถิ่นเชิงประวัติศาสตร์มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

4. ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในการพัฒนากระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ จำนวน 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R_1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) การศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน สำหรับ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) การออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Design and Development: D and D) ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R_2) การนำไปใช้ (Implementation: I) การทดลองใช้รูปแบบการจัดการการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D_2) การประเมินผล (Evaluation: E) การประเมินและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และการขยายผลรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) การผสมผสานข้อมูลใช้วิธี Embed the Design ให้ความสำคัญของข้อมูล 2 ประเภทไม่เท่ากัน ข้อมูลเชิงคุณภาพมีมากกว่าข้อมูลเชิงปริมาณ (Creswell and Clark, 2011: 67) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest Posttest Design)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ และแผนการจัดการเรียนรู้
2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้รายวิชา 467 436 การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แบบสอบถามสำนึกรักท้องถิ่น และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ฯ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ พบว่า

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ฯ มีชื่อว่า SSAS Model มี 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขการนำไปใช้ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลท้องถิ่น เพื่อวิเคราะห์และกำหนดประเด็นคำถามทางประวัติศาสตร์ (Study Local History Data and Historical Issue Analysis Question) ขั้นที่ 2 การสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลหลักฐาน (Survey and Collecting Data From Historical Learning and Checking Fact of Evidences) ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ตีความข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบด้วยบริบทและมุมมองทาง

ประวัติศาสตร์ (Analysis Interpretation in Causality and Consequences by Historical Perspectives and Context) ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และสรุปข้อมูล เพื่อสร้างองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Synthesis and Summarize Data for Building Body of Knowledge in Local History) ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา 2 คน ด้านประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล 1 คน พบว่า ผลการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ ในภาพรวมนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.16) ดังนั้นจึงสามารถนำไปทดลองใช้และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ฯ พบว่า

2.1 ผู้เรียนมีกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ในระหว่างและหลังเรียนในระดับมาก ซึ่งผู้เรียนมีกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์หลังการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเรียงตามลำดับ ดังนี้ การคิดตามลำดับเวลาในความสัมพันธ์และความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ การคิดวิเคราะห์ประเด็นสาเหตุและผลสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ การใช้แหล่งข้อมูลและการอ้างอิงหลักฐานที่เชื่อมโยงกันทางประวัติศาสตร์ และการวิเคราะห์ตีความและการเข้าใจบริบทและมุมมองทางประวัติศาสตร์ ตามลำดับ

2.2 ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากการเรียนรู้รายวิชา 467 436 การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ฯ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนหลังเรียน สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน

2.3 ผู้เรียนมีสำนึกรักษ์ท้องถิ่นในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับ ดังนี้ ลำดับที่ 1 เรื่อง ความต้องการให้การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนำไปสู่การประยุกต์ใช้และการต่อยอดให้เกิดประโยชน์กับท้องถิ่นนั้นในปัจจุบัน ลำดับที่ 2 เรื่อง ความต้องการให้การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก่อให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของท้องถิ่นเอง และลำดับที่ 3 เรื่อง ความต้องการคงสภาพของสิ่งที่แสดงถึงคุณค่าจากรากเหง้าความเป็นมา

2.4 ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ลำดับที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง จากการสังเคราะห์ข้อมูลหลักฐานและสรุปเป็นองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ได้ ลำดับที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้มีทักษะการอ่าน และการพิจารณาข้อมูลหลักฐาน และ ลำดับที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ได้สำรวจ สืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลท้องถิ่นเพื่อวิเคราะห์และกำหนดประเด็นคำถามทางประวัติศาสตร์ ขั้นที่ 2 การสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลหลักฐาน ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ตีความข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุ

และผลกระทบด้วยบริบทและมุมมองทางประวัติศาสตร์ ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และสรุปข้อมูล เพื่อสร้างองค์ความรู้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วว่ามีคุณภาพด้านความตรงเชิงโครงสร้าง เนื้อหาเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้และมีการดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ รวมทั้งได้นำวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษามาประยุกต์ใช้ในพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นฯ ตลอดจนได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและหรือสภาพความต้องการจำเป็นในการ จัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งพบว่าแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม ทฤษฎี สรรคนิยม และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเชิงระบบนั้นสามารถนำหลักการที่ได้วิเคราะห์และ สังเคราะห์แล้วมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นฯ ได้ ทั้งนี้แนวคิดและ ทฤษฎีต่างๆ ที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของประวัติศาสตร์ อาทิ ทฤษฎีสรรคนิยม ในส่วนแนวคิดของ Vygotsky เกี่ยวกับ social constructivist ที่ได้อธิบายว่า สถาบันทางสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัวตั้งแต่เกิดมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางปัญญาซึ่งผู้เรียนเป็นผู้กระทำและสร้างความรู้ด้วยการ เปลี่ยนแปรความเข้าใจเดิมให้ถูกต้องหรือซับซ้อนยิ่งขึ้นนั้นสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่เป็น วิธีการใหม่ๆ ที่ไม่ใช่ครูเป็นศูนย์กลาง โดยจะต้องเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ครูจะมีบทบาทน้อยลงในการสอน แต่จะ เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการสืบค้นจากแหล่งชุมชนได้ (communities of inquiry) (Jones,2011:178) ส่วน Bruner ได้กล่าวถึงกระบวนการทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักการศึกษา หรือ วัตถุประสงค์ของวิชาประวัติศาสตร์ว่าได้ประยุกต์แนวคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยจัดให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติแบบ เดียวกับการค้นคว้าของนักประวัติศาสตร์กับแหล่งข้อมูลจริง แล้วเกิดความตระหนักถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้และวิธีการ แสวงหาจนได้ความรู้ (Bruner,1977: 31 อ้างใน Jones,2011:176)

2. การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทาง ประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ สรุปผล ได้ดังนี้

2.1 ผลการศึกษากระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ ผู้เรียนมี กระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ในระหว่างและหลังเรียนในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ในขั้นตอนที่ 1 เป็น การศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานต่างๆ ในเบื้องต้นนั้น ผู้วิจัยได้เน้นให้ผู้เรียนได้อ่านอย่างพิถีพิถัน (Close Reading) จากแหล่งข้อมูลขั้นต้นและขั้นรองเพื่อให้ผู้เรียนสามารถตีความข้อสารสนเทศบนพื้นฐานข้อมูลที่ได้จาก แหล่งข้อมูลและหลักฐานนั้น ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติร่วมไปกับการสำรวจ สืบค้นข้อมูลหลักฐานจากแหล่ง เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ต่างๆ แล้วบันทึกข้อมูลที่ได้ในตารางที่ 1 (ตารางที่ 1 การสำรวจรวบรวมและวิเคราะห์ ตีความหลักฐาน) ซึ่งขั้นตอนนี้ได้สอดคล้องกับหลักการ แนวคิดของการศึกษาประวัติศาสตร์ และการอ่านเป็นส่วน หนึ่งของการคิดทางประวัติศาสตร์ที่เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ตามลำดับขั้นตอนที่ทำให้เกิด ความรู้ความเข้าใจ ทั้งในส่วนข้อเท็จจริงของเนื้อหาและวิธีการที่จะทำให้เข้าใจในสิ่งที่อ่านง่ายขึ้น นำไปสู่การตั้ง ประเด็นคำถามของผู้เรียน หรือ จากการกระตุ้นของผู้สอนที่จะทำให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ จากการสืบค้น การฝึกปฏิบัติการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ จากการใช้หลักฐานอันหลากหลายเพื่อให้เกิดการสร้าง การตีความ (Construct Interpretations) จากปัญหาหรือคำถามแล้วไปถึงการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

หลักฐานประวัติศาสตร์ต่อไป (Fallace, 2007: 44-45; Jones, 2011: 90; Percy and Duplass, 2011: 112-115; Viator, 2012: 199-200.)

เมื่อมีความรู้ และข้อมูลหลักฐานเบื้องต้นจากการอ่านที่นำไปสู่ข้อสงสัยหรือเกิดประเด็นคำถามในการศึกษาหรือสืบค้นต่อไปแล้วนั้น ขั้นที่ 2 การสำรวจ และรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลหลักฐาน ซึ่งขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องปฏิบัติคู่ขนานไปกับขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ตีความข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและผลสืบเนื่องด้วยบริบทและมุมมองทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ และตีความข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์ และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เสมือนเป็นการได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของหลักฐานจากการวิเคราะห์แหล่งที่มา และข้อสารสนเทศที่สำรวจ ค้นคว้ามาได้ ก่อนมาสรุป หรือสังเคราะห์เป็นสาระสำคัญ ซึ่งขั้นตอนนี้ได้สอดคล้องกับหลักการ แนวคิดของการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการได้จัดการกับแหล่งข้อมูล เรียนรู้การประเมินข้อมูล เพื่อที่จะสร้างและเขียนเนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวกับอดีตโดยการตีความของตนเอง อันเป็นกิจกรรมที่ได้ผลิตผลงานของตนเองตั้งแต่ต้นจนจบเป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ (Cochran, 2010: 10; Van Sledright, 2015: 148) และจากการศึกษาแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่นำมาประเมินความน่าเชื่อถือก่อนการเลือกใช้ข้อมูลจากหลักฐานนั้นๆ และนำไปสู่การอ้างอิงหลักฐานที่เชื่อมโยงกันในการตีความจากแหล่งข้อมูลและหลักฐานเพื่อให้ได้เนื้อหาสาระทางประวัติศาสตร์นั้น ความเคร่งครัด และความถูกต้องของหลักฐานที่เลือกใช้ จะนำไปสู่ชุดของความจริงที่น่าเชื่อถือของเนื้อหาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ (Van Sledright, 2015: 145-149) รวมทั้งการตีความจากแหล่งข้อมูลและหลักฐานที่เริ่มจากการมีชุดคำถามที่จะนำไปสู่การอ่านอย่างพิถีพิถะนั้น นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าประวัติศาสตร์ถูกสร้างมาจากการตีความ และประเมินความน่าเชื่อถือของเอกสารแล้ว ยังทำให้เข้าใจมุมมองความคิดของผู้เขียนหรือผู้คนในอดีตด้วยว่าผู้คนในอดีตมีทัศนคติที่แตกต่างจากทุกวันนี้ และอาจรับรู้เหตุการณ์ที่แตกต่างไปจากที่เราอยู่ในปัจจุบัน (Barton and Levstik, 2015: 35-36; Cochran, 2010: 11.)

ขั้นตอนสุดท้ายเป็นขั้นตอนที่ 4 การสังเคราะห์ และสรุปข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยที่ผู้เรียนนำข้อมูลจากตารางที่ 1 (ตารางที่ 1 การสำรวจรวบรวมและวิเคราะห์ตีความหลักฐาน) มาสรุปเป็นประเด็นสำคัญลงในตารางที่ 2 (ตารางสังเคราะห์ประเด็นสาระสำคัญ และการกำหนดโครงเรื่องเพื่อสร้างองค์ความรู้) โดยการสรุปเนื้อหาสาระเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ได้ศึกษาตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จัดไว้ตามลำดับ ซึ่งขั้นตอนนี้ได้สอดคล้องกับหลักการ แนวคิดของการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ว่าเป็นการศึกษาและได้ปฏิบัติ หรือเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ผลิตผลงานของตนเองตั้งแต่ต้นจนจบเป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของตนเองได้ (Van Sledright, 2015: 148-149; Jones, 2011: 178.)

2.2 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พบว่าความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของผู้เรียนหลังการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องจากได้นำแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ ตลอดจนนำแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญ และ ผู้มีประสบการณ์การสอนประวัติศาสตร์ให้แก่ผู้เรียน ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา มาวิเคราะห์ และ สังเคราะห์จนได้ข้อสรุปเป็นรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นทำให้ได้เรียนรู้ตั้งแต่ต้นถึงกระบวนการเกิดขึ้นของเนื้อหาเรื่องราวประวัติศาสตร์

ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ แนวคิดของการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนควรทราบถึงนิยามความหมาย วิธีการศึกษา และความเกี่ยวข้องกัน ความรู้ทางประวัติศาสตร์ของครูที่จะสอนในระดับชั้นต่างๆกันไปทั้งในส่วนที่เป็นความรู้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ (Historical Facts) และความรู้ในวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Procedural Historical Knowledge) ซึ่งมีนัยสำคัญที่เน้นถึงการฝึกให้มีความรู้ในวิธีการศึกษาและการสอนประวัติศาสตร์ (Cochran, 2010: 18 และ Percy and A.Duplass, 2011: 110-116) โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนรู้จักการสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ทั้งการใช้เอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นหลักฐานชั้นต้น อันได้แก่ ภาพถ่าย สมุดบันทึก เสื้อผ้า และสิ่งใดๆ ก็ตามที่เหลือตกทอดมาที่สามารถใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับวิถีชีวิตมนุษย์ รวมตลอดจนเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์จากการสัมภาษณ์ เป็นต้น ซึ่งหลักฐานเหล่านี้นำไปสู่การยืนยันของเรื่องราวที่ได้เคยเกิดขึ้นในอดีตอย่างสมเหตุสมผลสอดคล้องกันตามขอบเขตและเงื่อนไขตามหลักฐานที่สืบค้นได้ ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ตามลำดับเวลา และทำให้เห็นมุมมอง รวมทั้งความเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่นทางประวัติศาสตร์ด้วย (Klages, 1999: 3-7; Seixas and Peck, 2004: 111; Vansledright, 2015: 146)

2.3 ผลการศึกษาสำนักรักษ์ท้องถิ่นของผู้เรียนได้เกิดขึ้นหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ฯ เนื่องจากการพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์มีความเกี่ยวข้องระหว่างการศึกษาประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry) และวิธีที่ผู้เรียน (นักศึกษาครู) จะเรียนรู้ในการสอนประวัติศาสตร์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะ “Doing” of History จากการตั้งคำถาม การเข้าใจถึงวิธีการศึกษา และการวิเคราะห์ มากกว่าเพียงการบรรยายและการเล่าเรื่องราวของข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ทั่วไป และได้ใช้ข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาจนสามารถตีความได้ดีขึ้นและการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ได้ (Yeager and Wilson, 1997: 122-123; McCormick, 2008: บทคัดย่อ) เพราะเมื่อการศึกษาเน้นการใช้ข้อมูลหลักฐานจากแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะที่มีในท้องถิ่นหรือชุมชนใกล้เคียงจะเป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และทำให้การสืบสวนทางประวัติศาสตร์ได้ใช้การวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูล อาทิ ภาพถ่าย อาคารบ้านเรือน ลักษณะภูมิประเทศ และวิถีชีวิตในชุมชน เสมือนเป็นแหล่งข้อมูลชั้นต้นที่สามารถอ่านและตีความได้และให้เนื้อหาสาระทางประวัติศาสตร์ (Historical Account) จนทำให้ผู้เรียนมีมุมมองและภาพอดีตที่ชัดเจนมากขึ้นและเกิดสำนึกต่ออดีต (Marino, 2012: 107-116) ตลอดจนเกิดความรักความภูมิใจในท้องถิ่นของตนหรือเกิดเป็นสำนักรักษ์ท้องถิ่นขึ้น (วิจิตรธรรมาภรณ์, 2526: 6; สิริวิธรรณ ศรีพหล, 2553: 199-205)

2.4 ผลศึกษาความพึงพอใจของครูสังคมศึกษาต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นฯ อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้เรียน ได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการที่เสมือนเป็นการทำงานของนักประวัติศาสตร์จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์จนสามารถสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์แนวใหม่ในลักษณะ “doing history” โดยเฉพาะในการเรียนรู้ที่จะมีการคิดทางประวัติศาสตร์ซึ่งในการแสดงออกว่าเป็นผู้ที่มีการคิดทางประวัติศาสตร์ได้นั้นสามารถประเมินได้จากการเน้นย้ำความเข้าใจเชิงลึกในการเรียนรู้ ความสามารถในการอธิบาย ตีความ การนำไปใช้ และการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง (gain self-knowledge) (Mitchell, 2009: 6-7)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่มีกระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติขณะเรียนรู้ที่เป็นไปในรูปแบบที่เสมือนเป็นขั้นตอนการทำงานของนักประวัติศาสตร์ไปใช้ที่เป็นกระบวนการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry or Investigation History) เริ่มตั้งแต่การอ่าน การค้นคว้า รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ตีความข้อสารสนเทศจากข้อมูลหลักฐานต่างๆ ไปจนถึงการสรุปและสร้างการอธิบายถึงองค์ความรู้โดยอาศัยข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้นั้น ผู้สอนต้องเตรียมตนเองให้พร้อมก่อนทั้งในด้านความรู้ทางเนื้อหาวิชาการประวัติศาสตร์ และเทคนิควิธีสอนต่างๆ แล้วจึงคอยกระตุ้น และจัดสรรเวลาในการพบปะเพื่อได้แนะนำผู้เรียนเพิ่มเติมในเรื่องวิธีการศึกษา โดยเฉพาะการคิดทางประวัติศาสตร์และการนำเสนอข้อมูลหลักฐานต่างๆ เบื้องต้นตามประเด็นหรือเรื่องที่จะศึกษาแก่ผู้เรียนก่อน และแนะนำแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ แก่ผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้ศึกษาและสร้างองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ด้วยตนเองได้ต่อไปตามขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2. การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ๓ ไปใช้นั้น ผู้สอนควรแนะนำผู้เรียนตั้งแต่ต้นถึงนิยามความหมาย วิธีการศึกษา และความเกี่ยวข้องกันของการคิดทางประวัติศาสตร์ และความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้นตามช่วงวัยของผู้เรียน และดำเนินการจัดการเรียนรู้ไปตามลำดับขั้นตอน โดยเฉพาะต้องเน้นการนำหลักฐานจากแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาและการสร้างความรู้ในเนื้อหาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของตนเอง

ข้อเสนอเพื่อการวิจัยต่อไป

1. การมีการวิจัยเพื่อศึกษาการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ทางประวัติศาสตร์ และการคิดทางประวัติศาสตร์ในหัวข้อ หรือประเด็นอื่นๆ ของการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ อาทิ ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์เชิงนิเวศวิทยา และประวัติศาสตร์เชิงภูมิทัศน์กับการตั้งถิ่นฐาน เป็นต้น

2. การมีการวิจัยเพื่อศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่จำแนกไปตามประเด็นหรือลักษณะเฉพาะของแหล่งเรียนรู้ เพื่อศึกษาแนวทางและวิธีการเฉพาะในการสร้างองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามลักษณะเฉพาะของแหล่งเรียนรู้แต่ละประเภทต่อไป

3. การมีการวิจัยเพื่อศึกษาการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้การคิดทางประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาให้เกิดตัวแปรตามอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะ หรือสมรรถนะที่ควรเน้นให้เกิดกับผู้เรียนจากการเรียนวิชาสังคมศึกษา อาทิ การคิดทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับความเป็นพลเมือง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

คาร์. อี. เอช. (2525). **ประวัติศาสตร์คืออะไร=What is History?**. แปลโดย ชาติชาย พณานานนท์. กรุงเทพฯ:

อักษรเจริญทัศน์.

- แถมสุข นุ่มนนท์. (2527). “ประวัติศาสตร์” ใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคม ศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- _____. (2533). **หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2527). “ประวัติศาสตร์และการวิจัยทางประวัติศาสตร์” ใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคม ศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัตยยะ. (2525). **หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจเทรดดิ้ง.
- รวิวรรณ ภาคพรต. (2553). เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์. เอกสารอัดสำเนา.
- _____. (2556). **การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สู่ชีวิต**. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์.
- ลาวัณย์ วิทายุพัฒน์กุล และคณะ. (2543). คู่มือการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย ส 028 ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานในดินแดนประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). **หนังสือคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์: ประวัติศาสตร์จะเรียนจะสอนกันอย่างไร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สมศักดิ์ ชูโต. (2527). “ประวัติศาสตร์” ใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคม ศาสตร์และมนุษยศาสตร์
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2552). **การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. นนทบุรี:โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2553). **การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา**. นนทบุรี: โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สีลาภรณ์ บัวสาย. (2545). **วิจัยเพื่อค้นความรู้ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). **วิถีชีวิตพอเพียง**. กรุงเทพฯ : พลังปัญญา.
- อดิสร ศักดิ์สูง. (2552). **ความคิดทางประวัติศาสตร์และวิธีวิทยาวิจัย**. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.

ภาษาต่างประเทศ

- Adele Nye. (2011). “Exploring Historical Thinking and Agency with Undergraduate History Students.” in **The Higher Education**. V.36 N.7 (November): 763-780.
- Andrian Jones. (2011). “Teaching history at University through Communities of Inquiry.” In **The Australia Historical Studies**. (42,2011): 168-193.

- Bruce VanSledright. (2015) "What does it mean to think historically and how do you teach it?" in Walter C. Parker. (Editor) **Social Studies Today: Research and Practice**. New York USA: Routledge Taylor & Francis Group.
- Carol Lyn Klages. (2015) **Secondary Social Studies students' Engagement with Historical Thinking and Historical Empathy as They Use Oral History Interview**. Dissertation to the Faculty of Graduate School of Education and Human Development of the George Washington University.
- Colby Sherri Rae. (2007). **Student as Historians: The Historical Narrative inquiry Model's Impact on Historical Thinking and Historical Empathy**. A Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy University of North Texas.
- Edric C. Johnson. (2007). "Involving Preservice Teachers in Collecting and Performing Oral Stories," in **the Social Studies**: 197-199.
- Elizabeth Anne Yeager and Elizabeth K. Wilson. (1997). "Teaching Historical Thinking in the Social Studies Methods Course: A Case Study," *The Social Study*, 88:3 121-126.
- Foster, S. and Padgett, C. (1999). "Authentic historical inquiry in the social studies classroom." *The Clearing House*, 7 (6):357-363.
- Jack Block. (2009). **Studying and Writing History**. History Publication, Inc. Westwood New Jersey 07675.
- Keith C. Barton and Linda. S. Levstik. (2015) "Why don't more history teacher engage student in interpretation?" in Walter C. Parker. (Editor) **Social Studies Today: Research and Practice**. New York USA: Routledge Taylor & Francis Group.
- Mark Percy and James A. Duplass. (2011). "Teaching History: Strategies for Dealing with Breath and Depth in the Standard and Accountability Age." **In The Social Studies**. 102:110-116
- Martha Graham Viator. (2012). "Developing Historical Think Through Question" in **The Social Studies**. 103: 198-200.
- Melissa Buelow Michell. (2009). **A Case Study: What the Six Facets of Understanding Reveal about How Exemplary History Teachers Teach Historical Thinking Skills in Secondary History Classrooms**. Dissertation to the Faculty of the Graduate School of Education and Human Development of the George Washington University.
- Melissa M. Cochran. (2010). **Teaching Historical Thinking : The Challenge of Implementing Reform-minded Practices for Three First Year Teachers**. Dissertation submitted to the Faculty of the Graduate School of the University of Maryland.

Michael P. Marino. (2012). “Urban Space as a Primary Source: Local History and Historical Thinking in New York city” in **The Social Studies**. 03: 107-116.

Peter Seixas and Carla Peck. (2004). **Teaching historical thinking**. In A. Sears & I : Wright (Eds.) **Challenger and Prospects for Canadian Social Studies** (pp.109 - 117). Vancouver: Pacific Education Press.

Tim Keirn and Eileen Luhr. (2012). “Subject Matter Counts: The Pre-service Teaching and Learning of Historical Thinking.” In **The History Teacher** V.45 N.4 (August): 493- 511.

Theresa M. McCormick. (2008). **Historical Inquiry with Fifth Grader: An Action Research Study** .

Thomas Andrew and Flannery Burke. **What Does It Mean to Think Historically? In Teaching Curriculum of the January 2007 Perspective**. ([http:// historians.org](http://historians.org))

Thomas D. Fallance. (2007). “Second Grader Thinking Historically: Theory into Practice.” In **The Journal of Social Studies Research**. Vol.31, N.1: 44-53.